

Тамара Марчій-Дмитраш

МОДЕЛЮВАННЯ ІГРОВИХ СИТУАЦІЙ У ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Євроінтеграція України та її входження в Болонський процес актуалізують перегляд системи підготовки вчителів іноземних мов. Ставиться акцент на впровадженні нових педагогічних технологій, форм та методів роботи, особливо спрямованих на самостійність навчальної діяльності студента як одного з пріоритетів сучасної вищої школи.

Як відомо, підготовка майбутнього вчителя базується на лекційно-семінарських формах навчання, які зазвичай зорієнтовані на передачу знань, а не на активну включеність студентів у практичну діяльність, спрямовану на розвиток професійних умінь [3, с. 32].

Аналізуючи різні форми та методи навчання, ми дійшли висновку, що слід звернути увагу на методи активного навчання, оскільки такий вид роботи дає змогу формувати знання, професійні вміння та навички студентів через залучення їх до інтенсивної пізнавальної діяльності [8, с. 4]. Нам імпонують такі методи, оскільки їх використання активізує мислення, сприяє виробленню самостійного творчого рішення, підвищенню ступеня мотивації, забезпечує практичну підготовку кожного студента до професійної діяльності. До методів активного навчання, за визначенням П. Щербаня, належать методи, «...при застосуванні яких студент змушений активно здобувати, переробляти й реалізовувати навчальну інформацію, подану в такій дидактичній формі, яка забезпечує об'єктивно й значно вищі порівняно з традиційними способами результати навчання практичної діяльності» [8, с. 8]. До таких методів відносять, зокрема, навчально-педагогічні ігри [8, с. 6–7].

Проблеми професійної підготовки вчителів із використанням методів активного навчання, зокрема ділових ігор, висвітлено у працях Л. Волкової

(педагогічна технологія застосування ділової гри у процесі формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх спеціалістів фінансово-економічного профілю), М. Воровки (ділова гра як засіб підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності), В. Коломієць (формування професійних мовленнєвих умінь у студентів іноземного походження засобами комплексних дидактичних ігор), І. Куліш (дидактична гра як засіб активізації навчальної діяльності студентів університету), О. Штепи (рольові ігри в системі формування мовленнєвої майстерності педагога) та інших.

Навчальні ігри почали активно впроваджуватись у систему професійної педагогічної освіти порівняно недавно (у 70-80-их роках ХХ сторіччя). Згідно з науковими даними, використання педагогічних ігор у вищих навчальних закладах дозволяє скоротити час, що витрачається на вивчення деяких предметів, на 30–50%. Дослідження довели, що при лекційній подачі матеріалу засвоюється не більше 25% інформації, в той час, як при використанні ігор – близько 90% [7, с. 86]. Тому при правильному підході до використання цієї форми організації професійної підготовки можливе досягнення високих результатів.

Дослідники розглядають педагогічну гру як прийом (О. Бігич), як метод (Л. Волкова, О. Штепа), як засіб (М. Воровка, Н. Дівінська, В. Коломієць), як професійну діяльність, форму педагогічного процесу у ВНЗ (Г. Кокташева, Н. Торунова, В. Шерстенікіна) тощо. Ми звернули увагу на використання навчально-педагогічних ігор для якісної підготовки майбутніх учителів іноземних мов, що є об'єктом нашого дослідження та розглядаємо їх як *моделювання педагогічних ситуацій навчання іноземної мови* для засвоєння її суб'єктами знань, умінь та навичок через ігрову діяльність.

Мета статті – обґрунтувати особливості моделювання ігрових ситуацій у підготовці вчителів іноземних мов.

Зауважимо, що навчально-педагогічна гра уможлиблює вирішити низку завдань навчально-виховного процесу у вищому закладі освіти (за О. Бігич), зокрема, формування у майбутніх учителів іноземних мов цілісного уявлення про їх професійну діяльність, розвиток професійного теоретично-практичного мислення, оволодіння предметно-професійним і соціальним досвідом та прийняттям індивідуальних і спільних рішень, забезпечення умов появи професійно-пізнавальної мотивації, вдосконалення та розвиток професійних знань, навичок і умінь [1, с. 98–99].

Таким чином, використання ігор у практично-професійній підготовці майбутніх учителів іноземної мови бачиться нами однією з найдієвіших форм організації навчального процесу у ВНЗ. Через практичне використання своїх знань, умінь та навичок студент краще оволодіває технологіями та методами професійної діяльності, а не є пасивним спостерігачем. Використання такої форми роботи у підготовці студентів дає можливість викладачеві виявити індивідуальні здібності кожного студента та його вміння працювати у колективі, з'ясувати рівень підготовки до професійної діяльності, зацікавити студентів у навчальному процесі, залучити майбутніх учителів до активної творчої позиції, побачити навчально-виховний процес, близький до реального, виявити можливі проблеми та способи їх подолання в імітаційному режимі, здобуваючи при цьому необхідні професійні навички, аналізувати і робити висновки щодо поведінки колег [4, с. 51–52].

У педагогічних іграх моделюється діяльність вчителя і учнів (в одному випадку) і діяльність фахових спеціалістів (учитель іноземної мови). Студенти, які виконують ролі вчителів, діють відповідно до своїх уподобань. Студенти, які виконують ролі учнів, імітують поведінку, проявляють творчий підхід до справи, створюють різні педагогічні проблемні ситуації. Викладач виконує роль режисера гри, в якій задіяні

“учасники” навчально-виховного процесу [7, с. 93].

Однією з особливостей ефективного проведення навчально-педагогічної гри є варіантність рішень майбутнього вчителя в тій чи іншій ситуації, залежно від його знань, умінь та навичок. Важливою умовою є створення емоційної напруги учасників гри. Виникають вони в результаті оригінально підходу до вивчення матеріалу (за рахунок зацікавленості активізується діяльність учасників). Ігрова форма роботи передбачає вплив особистості на колектив і колективу на особистість. Задля утримання емоційної напруги в ході гри використовують добровільний розподіл ролей, заохочення оцінюванням діяльності кожного гравця та оцінювання колективу загалом. При використанні педагогічних ігор органічно поєднуються теоретична і практична педагогічна підготовка [7, с. 94–95], через моделювання процесу професійної діяльності відбувається формування в студентів практичних умінь та навичок, а також розвивається творче мислення майбутніх фахівців, здобувається педагогічний досвід.

Організуюючи моделювання ігрових ситуацій під час вивчення майбутніми вчителями іноземних мов спецкурсу за вибором «Організація дидактичних ігор у навчально-виховному процесі початкової школи (на матеріалі вивчення іноземної мови), на початкових етапах ми пропонували відтворити фрагменти планів-конспектів уроків. Для цього розподіляли ролі між студентами (вчителя іноземної мови та учнів), які читали запропонований текст уголос із відповідною інтонацією.

Відтак студентів ділили на дві групи, перед кожною з них було поставлено завдання: перша група обговорювала поведінку «вчителя» під час уроку, друга – «учнів». Викладач виконував роль експерта. Студенти мали 10 хвилин для обговорення, після чого представник кожної групи репрезентував проведений детальний аналіз роботи опонентів. Експерт оцінював роботу кожної групи студентів за 10-бальною шкалою та

відповідною схемою.

Таким чином, ми отримували детальну інформацію про студентів, про їхню активність, темперамент, уміння співпрацювати у групі, проявляти лідерські якості.

Такий вид діяльності має педагогічний зміст і цінність на початкових етапах роботи ознайомлення з організацією дидактичних ігор, оскільки студенти вчаться аналізувати діяльність кожного учасника педагогічного процесу, висловлювати свої думки, ставити себе на місце вчителя, зауважувати помилки і висувати пропозиції стосовно адекватності поведінки особи, що є надзвичайно важливим для вчителя. Водночас експерт звертав увагу на певні найактуальніші моменти в аналізі.

Відтак ми перейшли до практичного застосування навчально-педагогічних ігор, під час яких студенти створювали та програвали різні ситуації відповідно до типу уроку та специфіки уявних обставин. Із цією метою вони часто об'єднувалися в групи. Для цього ми використовували способи, описані в дисертації Н. Яременко, зокрема, жеребкування, лічилки, об'єднання за місяцями (порами року) народження, за кольором очей, за допомогою геометричних фігур, різних символів, за улюбленими квітами, стравами, овочами, фруктами тощо [9, с. 105].

Позитивним моментом була добровільна та активна участь студентів брати участь у такому виді роботи. Ми старалися залучити всіх студентів в ігрові ситуації, наголошували на тому, що вони професійно орієнтовані, намагалися максимально урізноманітнити процес навчання, щоб зберегти зацікавлення майбутніх учителів у роботі та одночасно розвивати педагогічні уміння та навички. Як правило, студенти позитивно ставилися до моделювання педагогічних ситуацій, хоча деякі з них під час аналізу та обговорення після гри зізналися, що їм було нелегко, був присутній страх через сумніви у правильності своїх дій.

Між тим, педагогічна гра як педагогічне явище має свої переваги та

недоліки. Основною перевагою, на думку М. Воровки, є те, що зміщується акцент із “системи знань” на “систему формування навичок, умінь, способів поведінки”. Можливі труднощі при використанні ігор можуть виникнути у зв’язку з тим, що учасники гри перебувають в штучній ситуації, коли поведінка ефективна за умови володіння змістом і усвідомлення специфіки діяльності, а також при недостатньому рівні комунікативної компетентності студентів. У процесі ігрової діяльності може виникнути конфлікт не лише думок, але й інтересів [2, с. 8]. Перевагами ігор з розподілом ролей (за Керол Лівінгстоун) є максимальна студентська активність, зацікавленість та дисципліна, в той же час організаційні моменти (потреба у зручному приміщенні, меблях для проведення ігор тощо), забирають багато часу, іноді позапланового [10, с. 43–53]. Може виникнути низка інших проблемних ситуацій, зокрема вибирання учасників гри (нездатність до ігрової діяльності, нездатність до групової діяльності певних осіб), розподіл ролей між учасниками гри (доцільно використовувати анкетування, щоб виявити, яку роль хоче отримати учасник гри), готовності керівника до організації педагогічних ігор (рівень теоретичних знань та вміння використовувати їх на практиці, здатність до керівництва ігровим процесом) тощо [5, с. 68–73].

Таким чином, моделювання ситуацій у формі навчально-педагогічних ігор здатне забезпечити якісну підготовку майбутніх педагогів, формування професійних умінь та навичок, необхідних у практичній діяльності. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в формуванні готовності майбутніх учителів іноземних мов до організації ігрових ситуацій у навчально-виховному процесі школи та їх професійної компетентності.

Список використаних джерел

1. Бігич О. Б. Система методичної підготовки студентів вищих закладів освіти до професійної діяльності вчителя іноземної мови в початковій школі / О. Б. Бігич // Педагогіка та психологія : зб. наук. праць. – 2001. – Ч. 2. – Випуск 19. – с. 95–99.
2. Воровка М. І. Ділова гра як засіб підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.04 “Теорія і методика професійної освіти” / М. І. Воровка. – Тернопіль, 2007. – 20 с.
3. Дівінська Н. О. Формування у студентів філологічних факультетів професійних умінь проведення навчально-педагогічних ігор: дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Дівінська Наталя Олександрівна. – К., 2006. – 214 с.
4. Ельбрехт О. М. Педагогіка вищої школи / Ельбрехт О. М. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2005. – 78 с. – (Модульний лекційно-практичний курс).
5. Игровое моделирование : методология и практика / [ред. коллегия Л. Г. Борисова, В. Ф. Комаров, Б. П. Кутырев]. – Новосибирск : Наука, 1987. – 231 с.
6. Масна Н. Розважальні та пізнавальні ігри на уроках англійської мови в молодших класах / Н. Масна // Англійська мова та література. – 2003. – №22–23. – С. 17–21.
7. Сулаєва Н. В. Підготовка майбутніх вчителів початкових класів до використання дидактичної мистецької гри у навчально-виховному процесі : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Сулаєва Наталія Вікторівна. – Полтава, 2000. – 309 с.
8. Щербань П. М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах / Щербань П. М. – К. : Вища школа, 2004. – 2007. – 207 с. – (Навчальний посібник).
9. Яременко Н. В. Підготовка майбутніх учителів до організації дозвіллевої ігрової діяльності учнів основної школи : дис. ... кандидата пед. наук : 13.00.04 / Яременко Ніна Володимирівна. – Вінниця, 2006. – 236 с.
10. Carol Livingstone. Role Play in Language Learning / Carol Livingstone ; [предисл. и прилож. Н. И. Гез]. – М. : Высш. шк., 1988. – 127 с. – (На английском языке).

Анотація

Тамара Марчій-Дмитраш. Моделювання ігрових ситуацій у підготовці майбутніх учителів іноземних мов.

У статті розглядаються особливості моделювання ігрових ситуацій для якісної підготовки майбутніх учителів іноземних мов. Автор звертає увагу на актуальність навчально-педагогічних ігор, їх переваги та недоліки.

Ключові слова: моделювання, професійна підготовка, навчально-педагогічна гра.

Annotation

Tamara Marchij-Dmytrash. The modeling of game situations in the future foreign languages teachers training.

The peculiarities of game situations modeling for qualitative future foreign languages teachers training are considered in the article. The author pays

attention on the urgency of educational pedagogical games, their advantages and defects.

Key words: modeling, professional training, educational pedagogical game.